

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

УДК 347.962:341.1

О. В. Саленко
кандидат юридичних наук,
асистент кафедри правосуддя юридичного факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

СУДОВЕ АДМІНІСТРУВАННЯ В УКРАЇНІ КРІЗЬ ПРИЗМУ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ

Належне функціонування системи органів судової влади в Україні забезпечується існуванням специфічних принципів їх організації та діяльності. Паралельно із відносинами, які пов'язані з відправленням правосуддя, існують й інші відносини, які реалізуються в результаті управлінської, кадрової діяльності, забезпечення внутрішньої організаційної структури тощо. Діяльність щодо належної організації роботи суду, а також здійснення ефективних адміністративних функцій, мають важливе значення для вдосконалення вітчизняної системи правосуддя, підвищення її ефективності, прозорості та доступності.

Однозначного підходу до визначення правового статусу такого центрального інституту судової влади, як інститут судового управління (адміністрування) на рівні сучасної правової доктрини не вироблено. У різні періоди наукового обґрунтування та нормативного закріплення набули поняття судового управління, судового адміністрування, організаційного керівництва судами, організаційного забезпечення діяльності судів.

У межах національної та закордонної доктрини теоретичні та практичні питання здійснення адміністративних повноважень у судовій системі досліджують: В.Д. Бринцев, О.Ю. Дудченко, Л.М. Москвич, С.Ю. Обрусна, Пітер Г. Соломон (молодший), Д.М. Притика, А.А. Стрижак, О.В. Федькович, С.Г. Штогун, інші науковці та практики.

Відповідно до положень Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 р. № 1402-VIII (далі – Закон), діяльність у сфері управлінських відносин у судовій системі обумовлюється дефініцією «організаційне забезпечення діяльності судів». Так, р. XI Закону «Організаційне забезпечення діяльності судів» урегульовано загальні питання забезпечення діяльності судів, систему забезпечення функціонування судової влади, засади фінансування судів, питання щодо державної служби в системі правосуддя, оплати праці державних службовців у судах, органах і установах системи правосуддя, їх соціальні гарантії, правовий статус Державної судової адміністрації України (далі – ДСА України), її тери-

торіальних органів, структуру та повноваження апарату суду, служби організаційного забезпечення роботи й охорони суду.

А.А. Стрижак визначає організаційне забезпечення судів як реалізацію дій щодо задоволення потреб судової системи, надання їй достатніх матеріальних засобів здійснення функції з відправлення повного і незалежного правосуддя в державі, та стверджує, що організаційне забезпечення судів є складовою частиною судового управління [1, с. 29]. Таку позицію підтримує С.Ю. Обрусна, яка зазначає, що поняття «судове управління» охоплює як діяльність з організаційного керівництва судами, так і організаційне забезпечення судів. Воно більш широко охоплює всі напрями управлінської діяльності в судовій сфері й вартє законодавчого закріплення [2, с. 18]. Водночас Л.М. Москвич підкреслює недоцільність віднесення організаційного забезпечення судів до управлінської діяльності. Він зауважує, що, згідно з Конституцією України, фінансування судової системи здійснює держава. Конституційна норма є гарантією, і вона повинна додержуватись незалежно від бажань державних органів управління. Джерелом конституційних норм є воля народу, і держава має її виконувати. Держава не повинна використовувати свій обов'язок щодо фінансування судової системи як важіль впливу (або управління) судовою системою [3, с. 318].

Окрім «управління», часто вживаним є поняття «адміністрування». Зважаючи на те, що в перекладі з латинського “administration” означає «управління», більшість дослідників ототожнюють поняття «управління» й «адміністрування». Вартою уваги є позиція, згідно з якою, «управління – це упорядкування системи, а адміністрування – це керування конкретними, окремими елементами такої системи, це власне практична діяльність, технологічний процес підготовки, прийняття і виконання управлінських рішень» [4, с. 141]. На позначення управлінської діяльності в судовій сфері та забезпечення адміністрування в судовій системі наукового обґрунтування та нормативного закріплення набули поняття «судо-

ве управління», «організаційне управління судами», «організаційне забезпечення судів», тому в різних джерелах зустрічаються різні поняття.

Змістовним є визначення судового адміністрування як різновиду соціального управління, що поєднує в собі ознаки державного управління і самоуправління та охоплює діяльність з організаційного управління судами, організаційного забезпечення функціонування судів відповідно до Конституції та законів України [5, с. 39]. О. Ю. Дудченко обґрунтовує потребу у використанні терміну «адміністрування в суді», який слід розуміти як цілеспрямовану практичну діяльність осіб, які займають адміністративні посади в певному суді, що передбачає керування конкретним окремим елементом судової системи й полягає в технологічному процесі підготовки, прийняття й виконання управлінських рішень, спрямованих на забезпечення належного функціонування суду з метою ефективного відправлення правосуддя [6, с. 5]. Д.М. Притика досліджує поняття судового управління, що не поширюється на сферу правосуддя, здійснюваного судом, і має своїм предметом питання організації судових органів, відбору суддів і присяжних; управління кадрами судових органів; вивчення й узагальнення судової практики; організації роботи з ведення судової статистики [7, с. 174].

У теорії управління сутність управлінської діяльності сформульовано так: «Під управлінням розуміється систематичний вплив суб'єкта управління (системи, що управляє) на соціальний об'єкт (підсистему, якою управляють), забезпечуючи при цьому нормальне функціонування і досягнення поставленої мети» [8, с. 12].

Головну роль у судовому управлінні (адмініструванні) відіграє так званий адміністративний корпус, який на національному рівні представлений ДСА України, її територіальними органами, які забезпечують управління цілісною організацією – системою судової влади; головою суду, керівником апарату суду та працівниками апарату суду, які забезпечують управління (адміністрування) на рівні окремого суду. Саме співпраця вищезазначених органів і посадових осіб формує чітку взаємодію суддів і державних службовців судової установи.

З огляду на таку систему органів судового управління (адміністрування) погоджуємось із позицією, що питання вдосконалення судового управління можна розглядати у двох аспектах: у широкому – як управління цілісною організацією-системою й у вузькому – як управління в межах оптимізації роботи такого окремого структурного елемента, як суд [9, с. 362; 10, с. 75]. Інститут судового управління може бути проаналізований на трьох рівнях: 1) технічний рівень – рівень управління апаратом суду. Це технічний рівень судо-

вого управління, керівництво ним покладено на керівника судовим апаратом. На такому рівні виконується допоміжна робота, необхідна для ефективного функціонування суду; 2) управлінський рівень – рівень управління судом. Керівником такого рівня є голова суду, на якого покладається внутрішнє керівництво і координація роботи суду, узгодження різних форм діяльності та спрямованості діяльності апарату суду і корпусу суддів на досягнення єдиної мети функціонування суду – надання якісних судових послуг; 3) інституційний рівень – рівень судової системи. Найвищий рівень судового управління, на якому формулюються цілі, опрацьовуються стратегічні рішення, координується робота всіх елементів судової системи. Керівництво такого рівня взаємодіє із зовнішнім середовищем, приймає управлінські рішення для адаптування з ним судової системи [11].

Відповідно до міжнародних стандартів, адміністрування й організація системи судів має бути побудована в такий спосіб, щоб уникнути або взагалі виключити можливість прямого чи непрямого впливу влади чи інших сторін на виконання суддями своїх функцій [12, с. 72–73]. Суди можуть бути достатньо незалежні, лише якщо вони мають окремий бюджет і адмініструються органом, незалежним від виконавчої та законодавчої влади [13, с. 228]. Правовий статусу ДСА України як органу, незалежного від виконавчої та законодавчої влади, що належить до системи центральних органів судової влади, відповідає міжнародним стандартам.

Європейська комісія за демократію через право у своїх рекомендаціях і висновках наголошує на необхідності підпорядкування ДСА України незалежному органу суддівського самоврядування та рекомендує закріпити на законодавчому рівні положення про встановлення судового адміністрування основним елементом суддівського самоврядування. Деякою мірою така рекомендація знайшла своє відображення в Законі України «Про судоустрій і статус суддів» від 7 липня 2010 р., положення якого в цій частині були збережені після внесення законодавчих змін 2015 р., де забезпечувалося співвідношення правового статусу ДСА України та правового статусу вищих органів суддівського самоврядування. ДСА України була підзвітна з'їзду суддів України, а в період між з'їздами суддів – Раді судів України.

Водночас із прийняттям Закону 2016 р. ДСА України стала підзвітною Вищій раді правосуддя в межах, визначених законом. У зазначеному вбачається обмеження повноваження органів суддівського самоврядування щодо контролюючої діяльності стосовно органів судового адміністрування (управління) та посилення впливу органів врядування судової влади.

У Висновку Першої експертної комісії Міжнародної Асоціації Суддів «Адміністрація суду в кон-

тексті незалежності суддів» 1981 р. закріплено, що кількість суддів і персоналу суду має бути встановлена законом чи певним статутним документом, складеним з урахуванням думки суддів (судової влади), та базуватися на єдиному критерії. Такими повноваженнями, у межах вивчення кадрових питань апаратів судів, наділена ДСА України.

Позитивний досвід удосконалення судового управління мають Сполучені Штати Америки (Національна асоціація судового менеджменту) і Канада (Асоціація адміністраторів судів Канади). На міжнародному рівні створено Міжнародну асоціацію судових адміністраторів.

Одним з елементів судового управління (адміністрування), що впливає на ефективність, незалежність і доступність судової влади, є діяльність окремих суб'єктів управління (адміністрування) на рівні окремого суду. Результатом цього стало вироблення в багатьох країнах стандартів судового управління з метою їх дотримання на практиці. Наука адміністрування суду значною мірою будується на принципах і правилах здорового глузду, однак не всі її постулати є абсолютно очевидними і зрозумілими – багато з них передбачають необхідність внесення змін у традиційні способи управління роботою судів. Способи, які використовуються різними судами в різних країнах для виконання тих чи інших робочих завдань, дуже різняться, однак існує певний консенсус щодо ключових принципів і критеріїв, яким має відповідати суд із добре організованою системою управління [14].

Основними принципами та критеріями судового адміністрування є забезпечення належних умов для справедливого відправлення правосуддя та винесення суддями своєчасних, чітких і добре обґрунтованих судових рішень, які є зрозумілими як для учасників справ, так і для широкого загалу. Для досягнення такої мети і забезпечення ефективного здійснення судового адміністрування в межах окремого суду необхідне виконання таких завдань: 1) зведення до мінімуму обсягу несуддівських (адміністративних) функцій, які виконують судді, шляхом забезпечення належного виконання таких функцій працівниками апарату суду. Роботою працівників апарату суду мають керувати професійні судові адміністратори (керівники апарату), тоді як голова суду повинен здійснювати лише загальний нагляд за роботою адміністративного апарату суду, а не приділяти увагу вирішенню всіх управлінських і адміністративних питань особисто; 2) забезпечення максимальної доступності до суду для користувачів і відвідувачів завдяки запровадженню такої моделі, згідно з якою, відвідувачі суду розглядаються як клієнти, які звертаються до суду для отримання необхідних їм послуг правосуддя; 3) забезпечення ефективної роботи всіх підрозділів і служб судів

шляхом реорганізації та автоматизації робочих процесів [15, с. 21].

Управління судом може бути розглянуто у двох вимірах: технічному – як управління апаратом суду, та адміністративному – як управління судовою установою загалом. Міжнародними стандартами в управлінській сфері визнається функціонування практично в кожному окремому суді цілком автономної системи судового адміністрування діяльності апарату судів через керуючих справами – судових адміністраторів [16, с. 47]. До функцій голів щодо судового управління належать «керування» суддями та «координація» діяльності судового адміністратора.

Однією з характерних рис сучасного і добре організованого суду є чіткий розподіл функцій між суддями й адміністративним персоналом, а також між головою суду й адміністратором суду (керівником апарату). Процес виведення адміністративних функцій за межі службових обов'язків суддів спричинений двома міркуваннями, перше з яких стосується цінності робочого часу суддів, а друге – бажання уникнути конфліктів інтересів – як реальних, так і потенційних.

Процес перебирання судовими адміністраторами на себе всього спектру адміністративних функцій, зокрема й функцію нагляду за роботою всіх інших працівників суду (працівників канцелярії, стенографістів і секретарів суду), був поступовим і супроводжувався дедалі більшим розмежуванням функцій між рядовими представниками суддівського корпусу й іншими працівниками судів [17].

У більшості західних країн відповідальність за поточне управління роботою суду, зокрема й управління роботою персоналу, покладається на судових адміністраторів. Проте характер взаємовідносин між судовим адміністратором (керівником апарату) та головою суду в кожному суді може бути різним залежно від особистісних якостей голови суду та пануючої культурної моделі. Є такі очільники судів, які воліють особисто контролювати всі адміністративні питання, пов'язані з роботою суду, інші ж визнають, що робота суду стане набагато ефективнішою, якщо вони делегуватимуть певні обов'язки керівнику апарату й обмежуватимуться загальним наглядом. У деяких судах підтримується традиція колективної співпраці, згідно з якою, всі зусилля працівників, незалежно від посадової ієрархії, спрямовуються на досягнення спільної мети. Проте існують й інші суди, в яких посадова ієрархія підтримується доволі жорстко [16].

Позитивний результат діяльності судових адміністраторів, зокрема на національному рівні, можливий за умови високого професійного рівня судового адміністратора, високого рівня матеріального забезпечення судів, забезпечення заходів кар'єрного стимулювання службовців щодо зайняття поса-

ди судового адміністратора. Ефективне, а не декларативне делегування функцій керівникам апаратів судів, зокрема, щодо кадрових питань, бюджетного планування і підготовки бюджетних запитів, сприятиме тому, що в очільників судів буде достатньо часу та можливостей для реалізації своїх процесуальних обов'язків судді. Вони витратять менше часу на спілкування із представниками інших гілок влади і менше будуть перебувати у сфері впливу потужних політичних і фінансових груп, що, своєю чергою, сприятиме формуванню культури незалежності судів і суддів.

За результатами аналізу положень законодавства України про судоустрій і статус суддів, функцію судового адміністрування (управління) в межах окремого суду покладено на голову суду, апарат суду та безпосередньо на керівника апарату суду. У такому контексті погоджуємось із Л.М. Москвич, що, як і на загальносистемному рівні, спостерігається біцентризм судового управління [9, с. 366].

Адміністративними посадами є ті посади, яким властиві управлінські, тобто адміністративні повноваження. Так, для адміністративної посади властивим є не будь-який комплекс прав і обов'язків, а саме такий, що притаманний керівникові та направлений на організаційне керівництво. В юридичній науці обґрунтовується, що однією із конститутивних ознак адміністративної посади в судовій системі України є ознака про те, що закріплені за відповідною адміністративною посадою повноваження мають загальний характер і поширюються на всі позапроцесуальні відносини в суді [6, с. 8].

На рівні міжнародних стандартів у частині регулювання судового управління (адміністрування) існує позиція, за якої, якщо на суддів покладається відповідальність за управління судами, то вони мають одержати відповідну підготовку, і їм повинна надаватись необхідна допомога для виконання такого завдання. У будь-якому разі важливо, щоб відповідальність за всі адміністративні рішення, які безпосередньо впливають на функціонування судів, поклали на самих суддів [18].

Засади теорії ефективності управління зумовлюють потребу в координації функцій її носіїв – голови суду й керівника апарату – для досягнення єдиної мети – успішного функціонування суду. У контексті досліджуваного питання варто провести аналіз положень національного законодавства про судоустрій і статус суддів на предмет їх відповідності міжнародним стандартам. Згідно зі ст. 20 Закону, адміністративними посадами в суді вважаються посади голови суду та заступника (заступників) голови суду. Обрання суддів на адміністративні посади в судах і звільнення їх з таких посад забезпечується зборами суддів відповідного суду з числа суддів такого суду.

Найважливий на рівні національного законодавства порядок обрання голови місцевого суду, його заступника, голови апеляційного суду, його заступників, голови вищого спеціалізованого суду, його заступників шляхом таємного голосування більшістю від кількості суддів, які працюють у відповідному суді, сприяє належній реалізації інтересів суддівського самоврядування. Зазначений порядок зміцнює авторитет такої організаційної форми суддівського самоврядування, як збори суддів відповідного суду, та, крім того, унеможлиблює будь-який вплив на вирішення питань внутрішньої діяльності судів, що, з-поміж іншого, відповідає загальноновизнаним міжнародним стандартам і рекомендаціям європейських експертів.

Положеннями Висновку Першої експертної комісії Міжнародної Асоціації Суддів «Призначення і роль голів судів» (Мадрид, 23–27 вересня 2001 р.) встановлено, що голова суду має бути суддею. Очільники судів повинні обиратися з-поміж осіб, які вже працюють у такому суді. Функції голів судів і їхня компетенція має бути чітко визначена в законодавстві або в інших документах в такий спосіб, щоб вони могли діяти цілком незалежно. Незалежність голови суду під час виконання ним його адміністративних функцій має захищатися так само, як і незалежність інших суддів під час виконання ними власне суддівських функцій. Він не може бути звільнений чи переведений до закінчення терміну перебування на посаді голови. Голова суду повинен здійснювати свої адміністративні функції в такий спосіб, щоб не зашкодити незалежності інших суддів, і не впливати на суддів під час виконання ними суддівських функцій. Пріоритет голів судів в адміністративній площині не повинен впливати на розгляд справ і прийняття суддями рішень. Практика і процедурні правила мають унеможливлювати незаконний вплив на інших суддів голови суду. Законодавчо чи в інший спосіб має бути встановлено, що голова суду перед прийняттям рішень, які стосуються організації роботи або структури суду, повинен порадитися із суддівським корпусом. Щодо питань бюджету, а також фондів, необхідних для функціонування суду, то вони мають бути наявними в достатній кількості й не бути засобом тиску на суддів. Голова суду повинен знати про потреби суддів, необхідні для нормальної роботи суду [12, с. 72–73].

П. 13 Монреальської універсальної декларації про незалежність правосуддя (Перша світова конференція по незалежності правосуддя, Монреаль, 1983 р.) встановлено: якщо закон передбачає пряме призначення судді на посаду в суді, то таке призначення є внутрішньою адміністративною функцією, що здійснюється самими суддями або вищою радою суддів, якщо такий орган існує.

Київські Рекомендації Організації з безпеки і співробітництва в Європі щодо незалежності судо-

вої системи в країнах Східної Європи, Південного Кавказу та Центральної Азії (Київ, 23–25 червня 2010 р.) закріплюють такі основні стандарти щодо діяльності голів судів: роль голів судів повинна бути жорстко обмежена до такого: вони можуть лише мати суддівські функції, рівнозначні тим, які виконують інші судді; голови судів не повинні втручатися в здійснення судочинства іншими суддями та не можуть брати участь у доборі суддів; не можуть втручатися в процес визначення суддівської винагороди; можуть мати представницькі й адміністративні функції, зокрема й контроль над несуддівським персоналом; адміністративні повноваження потребують навчання управлінським навичкам; голови судів повинні бути призначеними на обмежену кількість років із можливістю одного повторного призначення; добір голів судів повинен бути прозорим, доречним буде, щоб судді окремого суду обирали голову цього суду [19, с. 74].

Зважаючи на вищезазначене, зауважимо, що передбачений законодавством України про судоустрій і статус суддів порядок зайняття суддями адміністративних посад у судах відповідає міжнародним стандартам і рекомендаціям європейських експертів.

Окрім того, позитивним результатом ухвалення нового законодавства України про судоустрій і статус суддів 2016 р. є закріплення підстав для зміщення судді з адміністративної посади, на що неодноразово звертали увагу європейські експерти. Так, відповідно до ч. 5 ст. 20 Закону, підставами для звільнення судді з адміністративної посади є: 1) його заява; 2) триваюче незадовільне виконання обов'язків голови суду, заступника голови суду відповідно; 3) систематичне або грубе одноразове порушення закону під час виконання обов'язків голови суду, заступника голови суду відповідно.

Окрему увагу варто приділити строку перебування судді на адміністративній посаді в суді. Питання, пов'язані з організацією ефективної роботи суду, зі здійсненням управлінських функцій мають велике значення для забезпечення здійснення справедливого й об'єктивного правосуддя, забезпечення незалежності суддів під час розгляду судових справ. Аналіз норм Закону, зокрема ст. ст. 24, 29, 34, 39, 42 та 43, що визначають повноваження суддів, які перебувають на адміністративних посадах у судах, дозволяє дійти висновку щодо складності та численності завдань адміністрування в суді. А тому строк перебування судді на адміністративній посаді має бути достатнім для належної реалізації повноважень, закріплених за такою адміністративною посадою, та сприяти системному поступовому розвитку органів судової влади. Крім того, варто підкреслити складність процедури обрання суддів на адміністративні посади в суді.

Досить виправданими є зміни до законодавства України про судоустрій і статус суддів у 2016 р. в частині збільшення строку перебування суддів на

адміністративних посадах у судах до трьох років (до того голова місцевого суду, його заступник, голова апеляційного суду, його заступники, голова вищого спеціалізованого суду, його заступники обиралися на посади строком на два роки).

Водночас дискусійним є формулювання ст. ст. 20, 40, 42, 43 Закону в їх взаємозв'язку. Так, ч. 3 ст. 20 Закону встановлено трирічний строк перебування на адміністративних посадах голів і заступників голів місцевих, апеляційних і вищих спеціалізованих судів. Натомість ч. 2 ст. 40, ч. 3 ст. 42, ч. 1 ст. 43 Закону строк повноважень Голови Верховного Суду України та його заступника, голови касаційного суду та його заступника становить чотири роки. Зважаючи на положення ч. 2 ст. 52 Закону, яким передбачено єдність статусу судді в Україні незалежно від місця суду в системі судоустрою, вважаємо, що строки перебування на всіх адміністративних посадах суддів судової системи мають бути уніфіковані та, ймовірно, становити чотири роки.

Щодо функціональних повноважень голови суду в частині забезпечення судового управління (адміністрування), то цілком логічними є зауваження В.Д. Бринцева, який пропонує виділити в голів судів усіх рівнів дві групи функцій – менеджменту (управління апаратом суду) й організаційного забезпечення правосуддя [20, с. 161–162]. У контексті наведеного варто зазначити, що рекомендації міжнародних експертів установлюють, що голова суду може здійснювати нагляд за суддями лише в межах адміністративних питань (питань управління судом) [21, с. 25].

Заслуговує на увагу думка Л.М. Москвич, що сфера управління на рівні окремого суду може бути досліджена у двох ракурсах: а) управління судом як організацією; б) управління роботою окремого судді [9, с. 362].

Дослідження питання в межах управління роботою окремого судді варто розглядати в контексті функціонування Єдиної судової інформаційної (автоматизованої) системи (раніше – автоматизована система документообігу суду – О. С.). Щодо цього міжнародні стандарти зауважують, що розподіл справ між суддями в судах, до яких вони належать, є внутрішньою справою судової адміністрації [22, с. 22]. Розподіл справ повинен здійснюватися головою суду, або іншим судовим органом, або випадковим порядком, згідно зі встановленою законом чи статутним документом процедурою. Встановлення єдиної загальної системи є неможливим, оскільки в кожній країні така процедура залежить від багатьох чинників. А втім, якщо така загальна система буде прийнята, то вона має гарантувати незалежність судді та попереджати свавілля. Крім того, доцільно керуватися рекомендацією європейських експертів стосовно того, «щоб розподіл справ окремим суддям базувався на максимально об'єктивному та прозо-

рому критерії, встановленому заздалегідь законом або спеціальними нормативними актами на основі закону, наприклад, у судових правилах. Винятки повинні бути вмотивовані» [23, с. 675]. Міжнародні експерти наголошують, що лише судді мають відповідати за розподіл судових справ між окремими суддями або групами суддів згідно із законодавством або правилами суду [22, с. 26].

З огляду на наведені вказівки міжнародних експертів щодо врегулювання на національному рівні питань управління роботою окремого судді виправдано можна зазначити, що закріплена національним законодавством про судоустрій і статус суддів Єдина судова інформаційна (автоматизована) система, з урахуванням визначених законодавством винятків щодо порядку її функціонування, цілком відповідає загальновизначеним міжнародним стандартам і не порушує принцип незалежності правосуддя.

У підсумку зауважимо, що адміністративні посади в судах повинні обіймати судді, призначені органами суддівського самоврядування. Функції голови суду мають бути обмежені представницькими повноваженнями і контролем діяльності апарату суду. Голова суду повинен репрезентувати суд як орган державної влади, а представником суду як юридичної особи має бути керівник апарату суду. Належне забезпечення діяльності судів є однією з гарантій незалежності судів і суддів. Про належне забезпечення діяльності судів мусить дбати ДСА України та її територіальні управління. Апарат суду та його керівництво мають бути належним чином організованими і висококваліфікованими для того, щоб голова суду та судді не переймалися адміністративними і господарськими питаннями. Апарат має відповідати за належне технічне оснащення приміщень суду, організацію їх ремонту, ведення діловодства і судової статистики, виклик учасників процесу, народних засідателів, присяжних, привід до суду підсудних, що утримуються під вартою, фіксування судового процесу технічними засобами тощо. Нагляд за забезпеченням діяльності судів мають здійснювати органи суддівського самоврядування або самоорганізації судової влади. Підбір помічників суддів і керівництво їхньою діяльністю можуть здійснювати самі судді. Якість правосуддя значно залежить від того, скільки часу суддя витрачає на вирішення судових справ. Для ефективної організації робочого часу судді мають бути звільнені від вирішення питань, пов'язаних із забезпеченням діяльності суду.

Проведений аналіз питань функціонування інституту судового адміністрування дозволяє дійти висновку, що єдиного стандарту побудови інституту судового адміністрування (управління) не існує. Доведено, що положення національного законодавства про судово адміністру-

вання щодо визначення правового статусу ДСА України як органу, незалежного від виконавчої та законодавчої влади; порядку функціонування інституту судового адміністрування на рівні окремого суду; функціонування Єдиної судової інформаційної (автоматизованої) системи тощо здебільшого відповідають міжнародним стандартам. Беручи до уваги досвід іноземних держав, варто зазначити необхідність розвитку такого інституту на національному рівні як у межах законодавства, так і в порядку проведення наукових досліджень.

Література

1. Стрижак А.А. Судове управління в Україні: теоретичні основи і правове регулювання : [монографія] / А.А. Стрижак. – Ужгород : Патент, 2004. – С. 29.
2. Обрусна С.Ю. Адміністративно-правові засади судової реформи в Україні: теорія, історія, сучасність : [монографія] / С.Ю. Обрусна. – Харків : Харківський національний університет внутрішніх справ, 2010. – С. 18.
3. Москвич Л.М. Проблеми підвищення ефективності судової системи : дис. ... д. юрид. наук : спец. 12.00.10 «Судоустрій; прокуратура та адвокатура» / Л.М. Москвич ; Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого. – Харків, 2011. – С. 318.
4. Дудченко О.Ю. Адміністрування в судовій системі: поняття та перспективи реформування / О.Ю. Дудченко // Юрист України. – 2013. – № 2 (23). – С. 138–143.
5. Обрусна С.Ю. Система судового управління : поняття та правова характеристика / С.Ю. Обрусна // Наше право. – 2010. – № 2. – С. 37–41.
6. Дудченко О.Ю. Правовий статус осіб, які займають адміністративні посади в судовій системі України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.10 «Судоустрій; прокуратура та адвокатура» / О.Ю. Дудченко ; Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого. – Харків, 2013. – С. 5.
7. Притика Д.М. Правові засади організації і діяльності господарської юрисдикції та шляхи їх удосконалення / Д.М. Притика. – К. : Видавничий Дім «Ін-Юре», 2003. – С. 174.
8. Аленочкин В.И. Социология управления / В.И. Аленочкин. – Чита : ЧГУ, 2004. – С. 12.
9. Москвич Л.М. Ефективність судової системи: концептуальний аналіз : [монографія] / Л.М. Москвич. – Харків : Видавництво «ФІНН», 2011. – 384 с.
10. Соломон Пітер Г. (молодший). Судове адміністрування і якість правосуддя / Пітер Г. Соломон // Судова апеляція. – 2009. – № 3 (16). – С. 73–83.
11. Москвич Л.М. Україні потрібна концепція судового управління / Л.М. Москвич // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2012. – № 9. – С. 84–92 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/bmju_2012_9_13.pdf.
12. Висновок Першої експертної комісії Міжнародної асоціації суддів «Призначення і роль голів судів» (2001 р.) // Міжнародні стандарти незалежності суддів : зб. документів. – К. : Поліграф-Експрес, 2008. – С. 72–73.
13. Висновок № 10 (2007 р.) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо судової ради на службі суспільства : ухвалений 21–23 листопада 2007 р. // Міжнародні стандарти у сфері судочинства. – К. : Істина, 2010. – С. 220–234.
14. Robert W. Tobin. Creating the Judicial Branch: the Unfinished Reform / Robert W. Tobin. – Williamsburg, Virginia : National Center for State Courts, 1999.

15. Alexander B. Aikman. *The Art and Practice of Court Administration* / Alexander B. Aikman. – Baton Rouge : CRC Press, 2007. – P. 16–27.

16. Brian J. Ostrom. *Trial Courts as Organisations* / Brian J. Ostrom. – Philadelphia : Temple University Press, 2007. – P. 47.

17. Перрі С. Міллер. Система судового адміністрування в Канаді / Perry S. Millar and Carl Baar. *Judicial Administration in Canada*. – Кінгстон і Монреаль : Видавництво McGillQueen's Press, 1981. – 452 с.

18. Висновок № 2(2001 р.) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо фінансування та управління судами у контексті ефективності судової влади та ст. 6 Європейської конвенції з прав людини // Міжнародні стандарти у сфері судочинства. – К. : Істина, 2010. – С. 147–149.

19. Київські Рекомендації ОБСЄ щодо незалежності судової системи в країнах Східної Європи, Південного Кавказу та Центральної Азії (Київ, 23–25 червня 2010 р.) // Європейські та міжнародні стандарти у сфері судочинства. – К. : USAID, 2015. – С. 70–77.

20. Бринцев В.Д. Стандарти правової держави: втілення у національну модель організаційного забезпечення судової влади : [монографія] / В.Д. Бринцев. – Харків : Право, 2010. – 384 с.

21. Монреальська універсальна декларація про незалежність правосуддя (Перша світова конференція по незалежності правосуддя, Монреаль, 1983 р.) // Міжнародні стандарти незалежності суддів : зб. документів. – К. : Поліграф-Експрес, 2008. – С. 22–27.

22. Основні принципи незалежності судових органів (Схвалені резолюціями 40/32 та 40/146 Генеральної Асамблеї ООН від 29 листопада та 13 грудня 1985 р.) // Європейські та міжнародні стандарти у сфері судочинства. – К. : USAID, 2015. – С. 19–23.

23. Висновок Європейської комісії «За демократію через право» (Венеціанської комісії) щодо законопроекту «Про внесення змін до Конституції України щодо посилення гарантій незалежності суддів» від 15 червня 2013 р. (CDL-AD(2013)014) // Європейські та міжнародні стандарти у сфері судочинства. – К. : USAID, 2015. – С. 668–678.

Анотація

Саленко О. В. Судове адміністрування в Україні крізь призму міжнародних стандартів. – Стаття.

У статті досліджуються питання гармонізації положень національного законодавства про судове адміністрування з міжнародними стандартами. Автором запропоновано шляхи вдосконалення інституту судового адміністрування на національному рівні з урахуванням зауважень і рекомендацій міжнародних експертів.

Ключові слова: судове адміністрування, судове управління, гармонізація законодавства, міжнародні стандарти.

Аннотация

Саленко О. В. Судебное администрирование в Украине через призму международных стандартов. – Статья.

В статье исследуются вопросы гармонизации норм национального законодательства о судебном администрировании с международными стандартами. Автором предложены пути совершенствования института судебного администрирования на национальном уровне с учетом замечаний и рекомендаций международных экспертов.

Ключевые слова: судебное администрирование, судебное управление, гармонизация законодательства, международные стандарты.

Summary

Salenko O. V. The judicial administration in Ukraine according international standards. – Article.

This article investigates the issue of harmonization of national legislation with European standards, in part related with judicial administration. The author proposes ways to improve the institute of judicial administration at the national level of the comments and recommendations of European experts.

Key words: judicial administration, judicial control, harmonization of legislation, international standards.